

REPORTAGE

‘Deze kerk kan heel wat hebben’

Na jaren voorbereiding is in Oldenzijl begonnen met het herstel van aardbevingschade in de eeuwenoude Nicolaaskerk, volgens sommigen een van de mooiste godshuizen van Groningen.

Architect Marien Bügel in de Nicolaaskerk in Oldenzijl. FOTO'S REYER BOXEM

GERDT VAN HOFSLLOT

Het monumentale romaanse kerkje op de wierde in Oldenzijl wist het verval eeuwenlang te trotseren. Maar de aardschok bij Huizinge vier jaar geleden liet zijn sporen duidelijk na. Vooral binnen, leert een bezoek aan het gebouw, dat wordt gezien als een prachtig voorbeeld van middeleeuwse siermetselkunst.

„De beving van Huizinge was anders. Hij duurde ook langer. Daardoor ontstond er meer schade”, zegt architect Marien Bügel, bestuurslid van de Stichting Nicolaaskerk Oldenzijl, die het kerkgebouw beheert.

Het kerkje, op een markante plek in het dorp, is belangrijk voor de gemeenschap. Hoewel allang niet meer in gebruik voor de eredienst, staat het open voor concerten en lezingen, maar ook huwelijksvoltrekkingen en andere plechtigheden. Bovendien is het altijd open voor bezichtiging.

Lopend om de kerk, prijst Bügel de waarde van het gebouw. Vooral de rijke versiering van de apsis, de ronde boog die aan de kerk is gebouwd, is volgens hem heel bijzonder. „Mensen komen van heinde en verre om die te bekijken. Vergis je niet,

‘Bij een restauratie moet het middel niet erger zijn dan de kwaal’

dit is een ongelooflijk rijke cultuurschat, die we moeten bewaren voor het nageslacht.”

Het kerkje, neergezet toen Amsterdam nog niet bestond en de huidige Randstad nog een moeras was, is grotendeels opgetrokken in rode bakstenen, ter plekke vervaardigd. „Voor die tijd werden vooral zandstenen en tufstenen gebruikt om kerken te bouwen. Maar die moesten van ver weg worden gehaald en dat maakte de bouw duur en complex.”

Het gebouw ziet er voor een bouwwerk uit de eerste helft van de dertiende eeuw nog tamelijk goed uit. Het is stevig gefundeerd op een laag savelige, zanderige klei van ruim een halve meter dik. „Dit is het voormalige waddegebied, de grond is niet erg stevig, je hebt overal oude prielen lopen en stukken met zachte klei. Mensen bouwden

altijd op zandplaten. Maar zelfs daaronder kunnen slappe stukken zitten”, weet Bügel.

Juist die veelvormige bodemopbouw, die overal anders is, kan volgens hem veel schade aan huizen en boerderijen in Noord-Groningen verklaren.

Door de aardbevingen zijn vooral de muren en de pleisterlaag aangeast. Inmiddels is het hele interieur van de kerk ingepakt in hout. Alle bankjes, maar ook de preekstoel en de vloer worden zo beschermd tegen de werklui die binnenkort aan de slag gaan. Binnen staat de kerk inmiddels vol met steigers, buiten zijn de steigerbouwers nog druk bezig hun stellages op te bouwen.

Als alle steigers staan, gaan stuka-doors met de sierpleisterlaag in de kerk aan de slag. Het zijn vakmensen, gespecialiseerd in dit soort klussen. „Ze moeten zo werken dat de oude structuren onder de pleisterlaag zichtbaar blijven.”

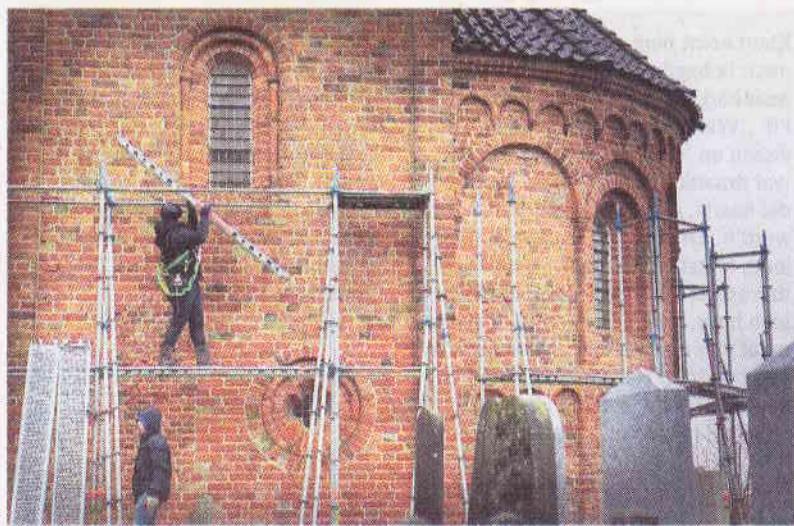
Voor de pleisterlaag en het herstel van het voegwerk wordt speciale mortel gebruikt, zegt Bügel. „Er werd destijds specie gebruikt van gemalen schelpen. Er wordt nu op gelet dat het nieuwe metselwerk niet sterker is dan het oude. Dan verlies je namelijk de elasticiteit van het oude metselwerk. Als de nieuwe voegen

veel sterker zijn dan de oude, komen er na bevingen scheuren naast de nieuwe voegen. Dan ga je van kwaad tot erger.”

Bügel waarschuwt nadrukkelijk voor te drastische ingrepen in delicate rijksmonumenten. Voorstellen om die te voorzien van bijvoorbeeld een stalen corset, voor een periode van zo’n dertig jaar, wijst hij resoluut van de hand. „Het middel moet niet erger worden dan de kwaal. Je moet een monument niet vernietigen om het te bewaren. Als je geen

middelen en mogelijkheden hebt om een monument nu te herstellen, kun je overwegen om een gebouw tijdelijk te sluiten, zodat niemand er gevaar loopt.”

Het beste is volgens hem de werkwijze die nu in de Nicolaaskerk wordt toegepast. „We herstellen de kerk en brengen hem in optimale toestand. Dan kan zo’n gebouw heel wat hebben. Als de bevingen niet sterker worden dan die in Huizinge, kunnen deze gebouwen nog heel lang mee.”

De Nicolaaskerk in Oldenzijl.